

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษา

รูปแบบการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงพรรณนา (Descriptive Research) ครอบคลุมชนิดยาสามัญประจำบ้านที่มีไว้ในบ้าน ความรู้ทัศนคติ การปฏิบัติตัวในการใช้ยาสามัญประจำบ้าน โดยวิธีการใช้แบบสัมภาษณ์ (Interview) และการสังเกต กับบุคคลที่มีอำนาจในการตัดสินใจในการใช้ยาในครัวเรือน ทุกตำบลในอำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่

ลักษณะของประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ประชาชนที่อาศัยในอำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ ประชาชนอายุ 15 ปีขึ้นไป เป็นบุคคลที่มีอำนาจในการตัดสินใจในการใช้ยาหรือบุคคลที่เคยใช้ยา ไม่จำกัดเพศ อาชีพ รายได้และระดับการศึกษา ครัวเรือนละ 1 คน

ขนาดกลุ่มตัวอย่าง ใช้จำนวนร้อยละ 1 ของจำนวนครัวเรือนที่มีอยู่ทั้งสิ้น 20,615 หลังคาเรือน (สำนักงานสาธารณสุขอำเภอสันกำแพง, 2542: 13 - 16) มีขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 เลือกหมู่บ้านโดยใช้วิธีการจับสลาก ตำบลละ 3 หมู่บ้าน รวมทั้งหมด 30 หมู่บ้าน

ขั้นตอนที่ 2 เลือกครัวเรือน โดยการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) จำนวน 207 ครัวเรือน เพื่อสัมภาษณ์บุคคลที่มีอำนาจในการตัดสินใจซื้อหรือใช้ยาของครัวเรือน ครัวเรือนละ 1 คน ดังรายละเอียดตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ประชากรและจำนวนตัวอย่าง

ตำบล	หมู่บ้าน		ครัวเรือน	
	จำนวนทั้งหมด	ที่ได้รับการสุ่ม	จำนวนทั้งหมด	จำนวนที่สุ่มได้ จาก 3 หมู่บ้าน
1. ตำบลคันเปา	10	5, 6, 8	4,480	44
2. ตำบลสันกำแพง	14	1, 2, 11	3,206	32
3. ตำบลบวกค้าง	13	3, 6, 8	2,259	23
4. ตำบลห้วยทราย	8	5, 6, 8	1,961	20
5. ตำบลแช่ช้าง	9	2, 3, 9	1,827	18
6. ตำบลออนใต้	10	1, 2, 5	1,445	15
7. ตำบลร่องวัวแดง	11	2, 4, 6	1,541	15
8. ตำบลแม่ปูกา	9	1, 2, 5	1,447	15
9. ตำบลสันกลาง	7	1, 2, 6	1,319	13
10. ตำบลทรายมูล	7	2, 3, 4	1,130	12
	95	30	20,615	207

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นแบบสัมภาษณ์ (ภาคผนวก ข) ซึ่งผู้ศึกษาได้สร้างจากการศึกษา ค้นคว้า ตำรา เอกสารและผลงานวิจัยที่ศึกษา โดยครอบคลุมข้อมูลทั่วไป ชนิดของยาสามัญประจำบ้านแผนปัจจุบันที่มีไว้ในบ้าน ชนิดยาสามัญประจำบ้านแผนปัจจุบันที่ใช้หรือเคยใช้ แหล่งความรู้ในการใช้ยา ความเข้าใจ ความตระหนักเกี่ยวกับการใช้ยาที่ถูกต้องและลักษณะของยาเสื่อมคุณภาพ รวมถึงทัศนคติในการเลือกหรือใช้ยา

ชนิดของยาสามัญประจำบ้านแผนปัจจุบัน(ภาคผนวก ก) ที่ใช้ในการศึกษาเป็นรายการยาที่คัดเลือกจากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องและเป็นรายการยาที่ประชาชนมีการบริโภค ครอบคลุม 16 กลุ่มอาการโรค จำนวน 21 รายการ

แบบสัมภาษณ์ ข้อมูลในแบบสัมภาษณ์ประกอบด้วย

ส่วนที่ 1 ได้แก่ ข้อมูลส่วนบุคคล

ส่วนที่ 2 ได้แก่ ข้อมูลด้านความรู้และการปฏิบัติตัวในการใช้ยาสามัญประจำบ้าน

ส่วนที่ 3 ได้แก่ แบบวัดทัศนคติการใช้ยาสามัญประจำบ้าน

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล

เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ที่เกี่ยวกับอายุ สถานภาพในครอบครัว วุฒิการศึกษา อาชีพหลัก อาชีพเสริม รายได้ของครอบครัวต่อเดือน

ส่วนที่ 2 ข้อมูลด้านความรู้และการปฏิบัติตัวในการใช้ยาสามัญประจำบ้าน

เป็นแบบสัมภาษณ์ชนิดปลายปิดและปลายเปิดรวมทั้งมีการสังเกต เป็นข้อมูลเกี่ยวกับการรับรู้ และการปฏิบัติตัวในการใช้ยาสามัญประจำบ้าน ลักษณะยาที่เสื่อมคุณภาพ

การกำหนดเกณฑ์ความรู้ แบ่งเป็น 3 กลุ่ม โดยผู้ศึกษาเห็นว่า อำเภอต้นกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นอำเภอที่มีการประเมินหมู่บ้านบรรลุสุขภาพดีถ้วนหน้าร้อยละ 100 ตั้งแต่กันยายน 2540 – 2542 นั้น ประชาชนควรจะมีความรู้ในการใช้ยาที่ถูกต้อง เหมาะสมเป็นอย่างดี ซึ่งความรู้ในการใช้ยาเป็นเกณฑ์ชี้วัดตัวหนึ่งในการบรรลุสุขภาพดีถ้วนหน้า จึงได้กำหนดเกณฑ์การให้คะแนนเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 คะแนน 0 – 12.39 คะแนนจากคะแนนเต็ม 21 คะแนน หรือร้อยละ 0 – 59 ของคะแนนรวม หมายถึงมีความรู้น้อย

กลุ่มที่ 2 คะแนน 12.40 – 16.59 คะแนนจากคะแนนเต็ม 21 คะแนน หรือร้อยละ 60 - 79 ของคะแนนรวม หมายถึงมีความรู้ปานกลาง

กลุ่มที่ 3 คะแนน 16.60 – 21 คะแนนจากคะแนนเต็ม 21 คะแนน หรือร้อยละ 80 - 100 ของคะแนนรวม หมายถึงมีความรู้มาก

ส่วนที่ 3 แบบวัดทัศนคติการใช้ยาสามัญประจำบ้าน

เป็นแบบสัมภาษณ์ชนิดปลายปิดที่ได้ศึกษา ค้นคว้า จากตำรา เอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทัศนคติ ความเชื่อ ซึ่งประกอบด้วย ข้อมูลเกี่ยวกับทัศนคติของประชาชนที่มีต่อยาสามัญประจำบ้าน คำตอบเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 3 ระดับ ซึ่งได้ดัดแปลงมาจากลิเคิร์ต(Likert Scale) (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2538: 166) คือ

เห็นด้วย	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับ ความคิดเห็น ความรู้สึก ความเชื่อ ประสบการณ์ของประชาชนที่เข้าสาส์น ประจำบ้าน
ไม่แน่ใจ/ไม่ทราบ	หมายถึง	ข้อความนั้นประชาชนไม่มีความคิดเห็นใด ๆ หรือไม่ แน่ใจ อาจจะลังเลในการให้ความคิดเห็นหรือไม่ทราบ
ไม่เห็นด้วย	หมายถึง	ข้อความนั้นไม่ตรงกับความคิดเห็น ความรู้สึก ความเชื่อ ประสบการณ์ของประชาชนที่เข้าสาส์น ประจำบ้าน

การให้คะแนน สำหรับข้อความที่มีความหมายทางบวก

ถ้าเลือกตอบ	เห็นด้วย	ได้	3 คะแนน
	ไม่แน่ใจ/ไม่ทราบ	ได้	2 คะแนน
	ไม่เห็นด้วย	ได้	1 คะแนน

สำหรับข้อความที่มีความหมายทางลบ

ถ้าเลือกตอบ	เห็นด้วย	ได้	1 คะแนน
	ไม่แน่ใจ/ไม่ทราบ	ได้	2 คะแนน
	ไม่เห็นด้วย	ได้	3 คะแนน

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

1. แบบสัมภาษณ์ทั้ง 3 ส่วน ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน แล้วนำแบบสัมภาษณ์มาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำที่ได้รับ
2. นำแบบสัมภาษณ์ไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ติดกัน คือ อำเภอสารภี จำนวน 20 ครัวเรือน
3. นำแบบสัมภาษณ์มาปรับปรุงแก้ไขอีก โดยปรึกษาผู้ทรงคุณวุฒิชุดเดิมแล้วนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง
4. นำแบบสัมภาษณ์ทั้ง 3 ส่วน ทดสอบหาความความเชื่อมั่นของเครื่องมือ โดยการทดสอบสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค ได้ค่าความเชื่อมั่น .73

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้ศึกษาได้ดำเนินขั้นตอนการเก็บข้อมูล ดังต่อไปนี้

1. ทำหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัยถึงสภามหาวิทยาลัยสุโขทัย และขอความร่วมมือในการแจ้งหัวหน้าสถานีอนามัยประจำตำบล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการอำนวยความสะดวก เพื่อขออนุญาตเข้าเก็บรวบรวมข้อมูล
2. เตรียมแบบสัมภาษณ์ ตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่กำหนด
3. ดำเนินการรวบรวมข้อมูล โดยออกสัมภาษณ์ด้วยตนเองที่ละหมู่บ้าน
4. ตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้องของแบบสัมภาษณ์
5. นำข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสัมภาษณ์และการสังเกตของประชาชนแต่ละครัวเรือน มาให้คะแนนตามที่กำหนดไว้ แล้วจึงนำคะแนนที่ได้ไปวิเคราะห์ตามวิธีการทางสถิติต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษา ประมวลผลข้อมูลโดยใช้โปรแกรม SPSS for Windows การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้สถิติวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Statistical Analysis) ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าความสัมพันธ์ โดยใช้สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน